

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК, 13. ДЕЦЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

ВРОЈ 39

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлаки за време бављења новозадатне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један аут на во табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

ЈОСИФ II. КАО ПОЗОРИШНИ УПРАВИТЕЉ.

Јосиф II. интересовао сејако у сваком погледу за бечко дворско позориште, којем је он управо био и оснивач. Интересовао се како за уметнике, који су на том заводу били ангажовани, тако и за комаде, који се ту давали. Лично је задобио за тај завод не само неколико од најзначајнијих талената него и читаву славну уметничку генерацију,

Млад ћак из Тирола — звао се Ретих — учио се у Бечу, а родитељи су га од куће помагали. Но на послетку и сами дођу у неприлику, те тако наједаред изостану новчане пошиљке и дуже времена нису се јављале. Млади је Ретих био у очајању. Један му колега стане саветовати, да оде до Хугелманове каване, где су у оно време били узајимачи не само у кавани него и пред њом. Ретих уђе у кавану, погледа те људе, па онда изађе напоље и стане посматрати кајишаре, који су ту гомилама стојали или пред каваном горе доле ходали. Али што се више трудио, да открије физијогномију, која би му улила поверења, то је све већма клонуо и најпосле је стајао већ читав сахат, а још се никако није усудио, да поведе разговор с којим од узајимача.

У то напаје туда човек, просто, али лепо одевен, у планичасту капуту, у руци му трсковача. За час застане па погледа унутра у кавану. За дивно чудо, тај човек се на мах допадне младом Ретиху, те кад пође даље, а ћак за њим, па му каже своје јаде. Но да не би изгледао као бестидан просјак или варалица, извади онога часа неколико писама својих родитеља и своје сведоцбе, да их покаже странцу.

Овај прогледа артије, промери младића од главе до пете па ће тек: „А познајете ли ви мене, кад се баш па мене обраћате?“ — „Не познајем, господине“, — одговори Ретих, — „али ми се видите, да сте честит човек, па сам се ево усудио да вас ословим.“ — „Ваше су сведоцбе добре“ — па то ће незнаник. „Дођите сутра у контролорски ходник, где цар даје аудијениције. Бићу и ја онде па ћу вас онда упутити, шта ваља да радите“.

Одиста се ћак сутрадан јави у контролорском ходнику, камо је свако и непријављен смео доћи, да моли што у цара. Стани гледати различите молиоце, који су били онде, али не затече човека, с ким се јуче разговарао. У то изађе сам цар да узме молбенице, те се Ретих добро поплаши, кад у Јосифу II. позна човека, кога је јуче замолио да му даде поваца у зајам. Цар га одмах позна, па му рече: „Чекајте, док с другима будем готов“.

Кад су сви били отпуштени, рекне Јосиф II. Ретиху, да уђе у његов кабинет.

Колико вам треба? — запита га.

Млади ћакела дринђући изусти своту, која му је требала.

— А кад ћете ми то вратити?

— Најдуже за четрнаест дана надам се да ћу добити писмо и новаца.

— Е, дакле, ево вам! Али најдуже за четрнаест дана да сте дошли опет амо и вратили ми дуг, иначе ћемо нас двоје раскрстити.

За тињи се час прочуло по Бечу, шта се десило младом ћакели, и свак је свет говорио о том. Кад је прошло четрнаест дана а Ретих од куће још никако није добио ни писма ни новаца, понуди се сам од

своје воље један узајимач, да ће му узајмити ту своту, да не би проиграо монархову милост. „Не“, — одговори Ретих, — „морам ја рећи цару истину“. И правце оде до Јосифа II. Овај се пасмени па рече:

— Одмах сам знао, да ћете доћи без новаца, али мени је доста, што сте у оните дошли. Рад сам нешто да вам предложим. Немојте се поплашити од тога, што ћу вам сад рећи. Ви имате леп изговор, добар орган и присталу појаву. Створени сте за глумца, те ћете зацело и успети на позорници. Ја тражим добрe снаге за моје дворско позориште. Знам, да глумачки сталеж није у Бог зна какву уважењу, али моје је позориште царски завод и у њему тре-

ба само да су чланови, који се одликују не само својом уметношћу него и карактером и моралношћу, те им је онда сигурна и моја милост и оните поштовање.

Ваше Величанство, — замуца Ретих, ја молим да изволите у обзир узети....

— Видим да не можете одмах да се решите, — прекине га цар. — Ви сте из добре куће, а предрасуда је јача од ваше жеље да мене послушате, али верујте ми, стојаће само до вас, да ли ћете у свету бити поштовани или не. Посаветујте се са својим пријатељима. Ја сам уверен, да ћете на позорници имати успеха, а добијете одмах и лепу плату. Дођите опет за једно осам дана.

(Свршиће се).

ХИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Саћурица и шубара“, награђена шаљива игра у четири чина, с певањем и играњем, написао Илија Округић Среман.)

Било би заиста штета, ако се није бележило те сачувало, где је све и кад давана у српском свету „Саћурица и шубара“ честитога икоnjног поп-Илије, ком би, као и Димитрију Давидовићу: „Сав Србин“, на усамљени гроб крај храма Снежне Госпе ваљало записати: „Сав Сремац!“ Занимљива би то била дата и благосиљао би их онај, ко се за нову тридесетину година, рецимо о стогодишњици од Округићева рођења, буде осврнуо на минуле дане српског народног позоришта у овим крајевима те буде истраживао, до колико је приказа дотерао комад из народног живота, који је најдуже умео да се одржи на српској позорници. На још ако после тих тридесет година буде и у нас, као ево сад у Бечу у дворском позоришту приликом стогодишњице од Нестројева рођења а о приказу његова „Три бекрије“, да се може у реферату једног од најугледнијих листова читати овако: „На уз то та иублика! Пренуна кућа, у свима ложама по шест седам гледалаца . . .“ Но не само за гледалиште него и за позорницу да се узможе по правди рећи: „На сви

суделачи, чак и шарена гомила користа и статиста као да уживаху у задатку, који им изузетно би додељен. И најбољи се задовољише најмањим улогама“. Да не буде наопако и онда од пет објављених Иришкиња само три на позорници а и оне две баке, што о црквеном храму после литургије пред првом кашљуџују, хвале Онуфријино слово и даривају слепце, шат не изостану ни из објаве ни са позорнице. Штуцера макар потомци наши ослободили клечања, које му писац није ординирао, као год што не ће бити ником жао, ако изостану они стихови, којима се сад у недељу међусобно апострофирају Штуцер и Фрајла а нису из Округићева нера.

Као јуче да је било, сећам се премијере „Шубаре и саћурице“ — тако се онда звао комад — у недељу 12 јануара 1869. Био сам гимназиста петошколац па сам с осталим друговима слабо марио, хоће ли се сомотски дивани са стране у дворници „Јелисавете“ укањати од блатне нам обуће, кад се на њих попнемо, да нам на позорници ништа не умакне. Привидно је онда у позоришту било мање реда него данас, у ствари га је било више. Но не само реда, било је и одушевљења више. Није да смо клицали, није да смо звали пис-

ца! Па тако смо дабогме и уображавали себи, да и ми спадамо у ону „поштовану публику, што србско народно позориште полази“, којој је Илија Округић Сремац у 12 броју „Заставе“ ех 1869 захвалио уз жељу: „Камо среће, да што вишне комада из народног живота и прошлости приљених глумиците наше красе, да по-где који учи боље себе и народ свој познавати; да се успавана у по-где ком народна самосвест све вишне и вишне буди а пробуђена као ватра подстиче и живе уздржава!“ А и шестошколцем сам још 11. јануара 1870 и осмошколцем 2. јануара 1872 са друговима сав раздраган изазивао писца „Саћурице и шубаре“, ма да се пре тога Чича Пантелија својом „Хуњакавом комедијом“, тим својим „Кициш-Матом, балавим Ђуром и дрљавим Стевом“ у велико замерио био и публици и критици. Лицем на Нову Годину 1870 изашли су ти његови „призори из нашег свакидашњег живота“ пред српски свет, а већ је у 6 броју „Заставе“ те године (ми смо ћаци одмах прољувили, да је то Лаза Костић) у подлиску овако морао да се изрази: „Сви знамо, да је шаљива музга Шекспирова украшена осим дубоког умора, муњевити досетака, невидовни и опет удејни ситуација, још и оним зачином, што га обичан свет зове безобразљуком, али нежни критичари кажу, да је то само нестанилук. Наш Чича-Пантелија као да је то двоје поделио у своје две шаљиве игре: на „Саћурицу и шубару“ као да је потрошио све, што имађаше од они први особина шекспирских твора, а за „Хуњакаву комедију“ преостаде само она, што је споменујемо на послетку“. Ни тим испадом изазвана „Пишчева кубура“, под коју се Округић потписа: Незнанко а која у недељу 22. фебруара 1870 пређе као сенглтон преко позорнице, ни „Грабаница“, ни „Варадинка Мара“ па ево некако бомге ни „Шокица“ не могаху по срећи на позорници ни да се приближе а некомо ли изједначе са „Саћурицом и шубаром“, тим што рекао је, „угледом оријиналних ситуација и облика“.

Но није ни „Саћурица и шубара“ шаље дошла до славе. У првом је свом облику у Београду и Загребу, као што писац и сам признаје, „на жалост посве баш пропала“ а и после, кад је саћурица добила „другојачије плетиво“ а шубара „нов перваз“, морао је

сиромах Округић у 18 броју „Заставе“ ех 1870 ургирати претилађивање, „јер се“ — рече — са до сад скупљених претплатника не може штамиша исплатити“. Данас пак ваљада већ више нема сумње, да у том сјајном калејидоскопу, у којем се красно изменују маркантни типови из народног живота, мора уживати сваки Србин. Ако се коме можда и учини, да је унутри штогод и пресољено, нека са оним немачким рецензентом одмахне: Heute kam Baumkost auf den Tisch, die zuckert man nicht.

Да нам је којом срећом још жив добри пун Илија, имао би — да рекнем с њим — тушта разлога, и после овога приказа у недељу 9. децембра о. г. рећи, да је „недвојбено, да су обштем утиску много допринели наши врстни глумци и глумице“, пре свију Добриновић, кога би човек сахатима и гладан и жедан слушао, кад пева народне песме, и Лукић, први као Пантелија, други као Арсенија, а с њима и уз њих Марта Тодосићка као Фрајла, Даница Матејићка као Милка, Милица Радошевићева као Милева, Васиљевић као катана Митар, Николић као солта Гулић, Бакаловић као „мудрица Јефта брица“, Душановић као хусарски стражментар, Стојановић као Милош Ђурић, Стефановић као Штуцер, Виловац као пандур Риста, Ботић као келнер и Слуга као слепац Гавра.

Г.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа)

У четвртак, 13. (26.) децембра: „Господар од ковница“. Позоришна игра у 4 чина, а 5 слика, написао Жорж Оне, превео с француског М. Ђ. Глишић.

У суботу, 15. (28.) децембра, први пут: „Цар проводација“. Шаљива игра у 4 чина, написао др. Милан Савић.

У недељу, 16. (29.) децембра, по други пут: „Нитуш“. Шаљива оперета у 3 чина, написали С. Мељак и А. Мило, с француског превео Душан Л. Ђокић, музика од Хервеја. (Уз суделовање војничке музике ц. и кр. 70. петроварадинске пуковније).

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

29. Представа. У дунђерском позоришту. У претплати 18.

У Новом Саду, у четвртак, 13. (26.) децембра 1901:

ГОСПОДАР ОД КОВНИЦА.

Позоришна игра у 4 чина, а 5 слика, написао Жорж Оне, првео с француског М. Ђ. Глишић.

Редитељ: Диник.

ОСОВЕ:

Мулине	—	—	—	—	—	Николић.
Филип Дерблеј	—	—	—	—	—	Ружић.
Башлен	—	—	—	—	—	Душановић.
Војвода Блињи	—	—	—	—	—	Марковић.
Барон Префон	—	—	—	—	—	Васиљевић.
Октав	—	—	—	—	—	Стојановић.
Доктор Серван	—	—	—	—	—	Матејић.
Префекат	—	—	—	—	—	Вилован.

Пентак	—	—	—	—	—	Бакаловић.
Гобер	—	—	—	—	—	Слука.
Клара Болијеова	—	—	—	—	—	С. Бакаловићка.
Атенажида	—	—	—	—	—	Т. Лукићка.
Маркиза Болијеова	—	—	—	—	—	С. Вујићка.
Бароница Префонова	—	—	—	—	—	Д. Васиљевићка.
Сузана	—	—	—	—	—	З. Добриновићка.
Служавка	—	—	—	—	—	М. Радошевићева.

У суботу, 15. (28.) децембра, први пут: „Цар проводација“. Шаљива игра у 4 чина,
написао др. Милан Савић.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 11 круна. — Ложа у I. спрату: 10 круна. — Седиште у I-II. реду: 2 круне, 40 потура,
— Седиште у III-VI. реду: 2 круне. — Седиште у VII-XI. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у XII. реду: 1 круна
20 пот. — Седиште на балкону у I. реду: 2 круне, 40 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна, 60. пот. — Седи-
ште на балкону у III-IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 80 пот. — Седиште на галерији у II. реду:
60 пот. — Стојање у партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Ђаци
и војници до наредника: 40 потура.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Болује: Ј. Тодосић.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ а свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.